

WINTERAVOND OVERDENKING.

Nu ik mij voorstel iets te schrijven voor „De Levende Natuur”, overvalt mij een gevoel van machteloosheid, een huivering, die haar oorsprong vindt in de... ja, laat ik het maar noemen „de sfeer van geleerdheid” waarin sommige schrijvers in het tijdschrift zich gaarne hullen. Die risten latijnsche namen en van dieren en van planten veel al zonder dat er een enkele Hollandsche naam bij vermeld wordt, dat uit elkaar halen van planten wat men determineeren noemt en wat ik in mijn simpelheid somtijds als heiligschennis beschouw, zie, daar heb ik in mijn jeugd niets van geleerd en toch ga ik het ondernemen over planten en dieren te schrijven, alsof ik wat nieuws te vertellen heb.

Gelukkig het kind, dat buiten wordt groot gebracht of ten minste eenigen tijd van zijn jeugd buiten heeft geleefd en indrukken heeft meegenomen die hem zijn verder leven bijblijven. Tot die indrukken behoort in de eerste plaats: *eerbied voor de natuur*, het genieten van de natuur zonder dat men daarbij denkt aan sport, die uitsluitend beoogt: het verzamelen van insecten, van vogeleieren en van gedroogde planten.

Menigeen is er, die geen eschdoorn van eik kan onderscheiden en geen gerst van tarwe en geen onderscheid zien kan tusschen de haag- of kurkiep en de iep, die onze stadsgrachten versiert, helaas, men treft veel zulke menschen aan, die toch het determineeren op school geleerd hebben, maar als stadsmenschen de ware belangstelling voor de natuur missen.

Nu meene men niet, dat ik de zucht naar verzamelen onvoorwaardelijk afkeur, neen, ik geef gaarne toe, dat er veel leerrijks in ligt, maar vooral het aankomende geslacht beschouwe toch niet deze dingen als hoofdzaak, wanneer er van natuurgenoet sprake is.

Het kind, dat buiten is opgevoed, brengt zich in later dagen herinneringen te binnen, die hem zullen opbeuren in moeilijke levensomstandigheden. Straks, als de natuur gaat ontwaken, zullen we weer de wonderen aanschouwen, die eeuwen en eeuwen lang reeds de menschen in verrukking hebben gebracht, we zullen de zaden aan den grond toe-vertrouwen en er de kiemen uit te voorschijn zien komen. We zullen de insecten weer zien verschijnen en de vogels zien nestelen en al worden we honderd jaar oud, het zal ons verheugen en we zullen er dankbaar door gestemd worden.

Thans is het nog wintermaand, in onze jeugd ging men den tweeden Kerstdag St. Steffen rijden, d. w. z. de boerenzoon en knechts die een paard machtig konden worden draafden in troepjes rond om familie en kennissen te bezoeken. We hoorden griezige verhalen van Derk met den beer, die kerstnacht rondreed om alle gereedschappen te vernielen, die niet behoorlijk op hun plaats geborgen waren; in de kerstnacht was het water in de put wijn en konden de paarden en koeien op stal spreken, maar wie er naar ging luisteren en het hoorde, moest sterven; dit laatste was er zeker voor de ongeloofigen bijgevoegd.

Met oudejaarsavond werden oliebolle gebakken en den volgende morgen gingen we gelukwenschen, „het nieuwjaar afwinnen” zooals wij dat noemden. Dan zaten we bij den boer om het stobbenvuur met de voeten op de ijzeren plaat oliebolle te eten. Zeer geheimzinnig verdween dan de boer in de opkamer, een vertrek dat een paar treden op boven de kelder gelegen was, haalde er een oud geweer van de wand en het volgend oogenblik weergalmde honderdvoudig het nieuwjaarschot.

De eerste teekenen van het ontwaken der natuur waren

de wilgenkatjes, die dikwijls reeds in Februari, terwijl wij schaatsenreden, door ons geplukt werden. Wij wisten wel, dat er spoedig in de tuinen sneeuwkllokjes en andere voorjaarsbloemen zouden komen, maar daarvoor hadden wij niet veel oog. Wij stelden voornamelijk belang in wat wild groeide en dat wij als ons persoonlijk eigendom beschouwden. Het speenkruid in het eiken hakhout en de boschanemoon, wij zochten het Maartsche viooltje onder de doornheggen. Wij zagen de katjes der hazelaars ontluiken en een gele regen op ons vallen, de sijsjes in de elzetakken pikken en groote vluchten meeuwen in den morgen landwaarts vliegen en 's namiddags naar zee terugkeeren.

In zachte winters liepen die meeuwen den ganschen dag te pikken op de uiterwaarden te zamen met kraaien en spreuwen, maar zoodra Februari in 't land was, zagen we geen meeuw meer op de weilanden, dan gingen ze zwerven hoog in de lucht, in allerlei kringen en bochten door elkaar, dan zeiden de menschen „we krijgen storm en ruw weer”. Ik vond echter, dat in Februari en Maart die meeuwen altijd zoo vlogen en het gekste was, dat de kraaien dat gingen nadoen en ook zulke groote kringen in de lucht beschrijven.

Het kleine waterhoen vingen we dikwijls 's winters, vooral als er ijs in de rivier kwam, want dan waren de stumpers uitgehongerd, maar zijn oom de meerkoet konden we nooit te pakken krijgen, want die waren er 's winters niet en zomers was er te veel riet en biezen, waarin ze zich verschuilen konden.

Nu ik aan de meerkoet denk, schiet mij te binnen, wat ik eenige jaren geleden in een spoorweg-coupe hoorde.

We kwamen langs het, in den laatsten tijd veel besproken Naardermeer, waarin vele duizenden meerkoeten broeden, een reiziger maakte de opmerking, dat daar heel wat eendvogels te schieten waren, maar toen begon zijn buurman met een deftig gezicht te leeren: „meneer, dat zijn geen eendvogels, maar waterhoentjes en weet u nu wel wat het merkwaardige van die vogels is? niet, hebt u dan ooit 's winters hier van die vogels gezien? Nu, dan zijn ze er wel, maar ze kruipen in de modder, ze zuigen zich vast meneer, en ze laten zich er onder vriezen en als er eenmaal ijs op het water ligt dan kunnen ze er van zelf niet weer onderuit, let maar eens op, als er warme voorjaarsdagen komen, dan zijn ze er in eens alle maal weer. Ja, dat is eigenaardig, zei de spreker, terwijl hij ons allen aanzag en we vonden het zeer eigenaardig en niemand had wat tegen te spreken en ik vond er ook geen moed toe; de man zag er mij te zelfbewust uit en het jongere geslacht was niet vertegenwoordigd.

Hoe heerlijk kon de leeuwewerik opstijgen in het begin van Maart, als de stadsmenschen dachten dat het nog winter was, en de koude noordewind ons door de kleeren blies. Toch had de zon reeds kracht genoeg, om de lucht boven de groenende rogge in trillende beweging te brengen.

Nog klinken de jubeltonen van die stijgende vogels mij in de ooren. We gingen op den grond liggen om het trillen van de lucht goed waar te kunnen nemen en te begroeten als blijde voorjaarsbode. Hoe werden de eerste bloeiende paardebloemen door ons begroet en aan de konijnen gebracht als eerste lekkernij.

Wat ons in die dagen veel bezig hield, was de vraag of de spiering dat jaar weer zoo druk de rivier op zou komen. Eenmaal was de spieringtrek zoo groot, dat men geen netten genoeg had, om ze te vangen. Wij vingen ze aan den hengel soms twee tegelijk of dat hun de angel in den rug of in den staart zat, want men behoefde slechts de hengel zonder aas er aan door het water te halen om de visch buit te maken. Het water was dik van de

spiering en ik heb later nooit weer zulk een vangst gekend.

Hoe overvloedig paars konden in April de weilanden met pinksterbloemen overdekt zijn en hoe heerlijk vonden we eenige weken later de bloempluimen van de groote weegbree die naar vanille roken. De paarse scabiosa werd groen, als men er vuur tegen hield en allerlei merkwaardigheden omtrent planten en bloemen vonden we dagelijks uit.

Wat heerleger van vlinders en insecten kwamen op al die bloemen af, een warme bedwelmende geur van honig en bloemen kwam ons reeds van verre te gemoet. Hoe heerlijk konden we dan in 't gras gaan liggen en naar de wolken staren, kleine witte wolkjes, die pijlsnel voortvlogen en groote stapelwolken, die als luchtballons of als groote schepen met volle zeilen kwamen opzetten.

Kinderen kunnen raar doen, ik herinner mij nog op een van die mooie zomerdagen 2 kleine jongens die een half kale tortelduif uit een nest gehaald hadden, dat op een ouden wilg zat en nu het arme dier lieten zwemmen in de meening, dat het een eendvogel was, mijn waarschuwing kon de stumper niet meer redden, ik was er diep verontwaardigd over.

Mijn oudere broer, die wetenschappelijke boeken las, beweerde dat men dikwijls ozon kon ruiken. Ik wist wel niet wat ozon was, maar ging aan het opsnuiven van de frissche buiten lucht en kwam na eenige dagen tot de ontdekking dat ik ook ozon kon ruiken en merkwaardig genoeg is mij die ontdekking tot op heden getrouw gebleven, d. w. z. wat ik voor ozon houd. Bij storm regenweer of mist ruik ik het nooit, maar het sterkst neem ik het waar na een onweersbui, waarop mooi stil weer volgt, ook dikwijls in den winter wanneer na storm en regendagen, de wolken hooger beginnen te drijven en de lucht in het noordwesten gaat opklaren. Wanneer ge op dat oogenblik buiten zijt, bespeurt ge een aangename doordringende lucht, die u opwekt tot levenslust tot blijmoedige gedachten, ik ruik dan iets, dat doet denken aan ether, maar dat ik overigens niet verder beschrijven kan.

Geheimzinnig vonden we in onze jongentijd de geleichtige zwammen, die we op schrale weilanden vonden, het zag er uit als groen gele gelatine, sommigen beweerden dat reigers dat uitspuwden, een boerenknecht vertelde ons dat het vergif was, dat uit de wolken viel en als het in een sloot terecht kwam dan werden het donderpadden. Wij waren in die dagen al wel zoo wijs, dat we hartelijk lachten om die verwarring van denkbeelden.

Er is een tijd geweest en die ligt gelukkig ver achter ons, dat men alles in de natuur beschouwde als te zijn geschapen tot een voordeel en genoegen van den mensch, maar we hebben dien eigenwaan laten varen en ingezien, dat van een bevoorrecht van het eene schepsel boven het andere door de natuur geen sprake zijn kan.

De mensch is buitendien reeds genoeg bevoorrecht door rede en verstand dat hij maar al te vaak misbruikt, om de orde in de natuur te verstoren.

Tot zijn voordeel wil de mensch heidevelden herschappen in bosch, maar omdat loofboomen te langzaam groeien en hij meer voordeel ziet in de beplanting met grove dennen legt hij duizenden H. A. bosch aan uitsluitend van die ééne boomsoort. De onnatuurlijkheid van zulk een boschbouw straft zich zelf in insecten en schimmelpilgen. Vossen bunsings roofvogels enz. zorgden in vroeger dagen voor een te groote toename van den wildstand, maar deze dieren heeft men zooveel mogelijk uitgeroeid, om in de plaats te zien komen een heerleger van konijnen, dat veel meer schade aanricht, dan ooit door de roofdieren gedaan is. De heeren jagers der groote buitenplaatsen kweeken ze

stelselmatig aan. De menschen, die in streken wonen, waar geen wilde konijnen bekend zijn, kunnen zich geen denkbeeld maken van de schade die deze knaagdieren veroorzaken.

Hoe meer wij in de geheimen der natuur doordringen, hoe eerbiedwaardiger ons alles voorkomt en hoe dwazer ons de pogingen der menschen schijnen, om den gang der natuur te willen veranderen of verbeteren. Veel te veel insecten etende vogels zijn verdwenen door het weg slaan van bosch en struikgewas, om dat hun de broed gelegenheid daarmede ontnomen werd en nu treden door het ontbreken van roofvogels de spreuwen en musschen in zoo groote getale op, (deze vogels hebben geen bosch noodig voor hun broedplaatsen) dat kersen en bessen zeldzame vruchten dreigen te worden.

Ook de zwarte lijster of merel met haar heldere stem begint het in de laatste jaren bont te maken. Dezen zomer aten ze zelfs bij risten mijn mooiste appels van de boomen, ze holden ze geheel uit en zochten de zuurste en sappigste soorten het liefst. Ik vermoed, dat de vogels door den heeten droogen zomer dorstig waren. Beter kan ik het in mijn tuin met den egel en de padden vinden, want die eten het ongedierte weg en doen mijn vruchten geen kwaad.

Ik moet nu eindigen, maar wil een volgend maal vertellen hoe wij een zomer-vacantie doorbrachten op onze 1½ uur van de stad gelegen buitenplaats.

Wintermaand 1904.

B. STOFFEL.

NOG IETS OVER HET ZWARTE ROODSTAARTJE.

Uit Twente. In de Mei-aflevering van dit tijdschrift lees ik vele bijzonderheden over bovengenoemd vogeltje. Het bevreesde mij voor de zooveelste maal, dat er weer niets uit deze streken bekend was. Dat gebeurt zoo vaak, wanneer de verspreiding van planten of dieren in het een ander vrij volledig werk wordt opgegeven. Zoo is het prachtwerk: Onze Vlinders van D. ter Haar. Alle mogelijke hoekjes van ons land, waar een zeldzame vlinder is gevangen, worden opgenoemd. Twenthe wordt nimmer of zeldzaam aangeroerd. En toch vliegen hier *Limenites sybilla*, *Apatura Iris* en *Endromis versicolor*, om het daar nu bij te laten.

Wat nu het zwarte Roodstaartje betreft, dat kent iedere jongen hier en ik weet zes nesten in ons dorp zitten, waar er al twee van uitgevlogen zijn. (15 Juni.)

Een viertal jaren reeds zitten er minstens twee nesten in school en wel op den dwarsbalk die boven het bord de pijlers aaneen houdt. Ook wanneer de kinderen in school zijn, komen ze aandragen met materiaal voor het nest; ze broeden door, al wordt het bord op en neergeschoven; zij voederen hunne jongen ook onder schooltijd. Een geduchte afleiding zal menig paedagoog denken. In het begin wel maar de kinderen raken er gauw aan gewoon en 't is een prachtig middel om op aanschouwelijke manier het leven der vogels te schetsen en er sympathie voor te wekken. Ook de lezeressen zullen er wellicht iets op tegen hebben: 't wordt een onzindelijke boel, zooals men dat van zwaluwen kan verwachten. O neen pardon! Niets van dat... blijft liggen bij het nest, niets daarvan valt in het schoollokaal: het wordt alles weggebracht, door de bovenramen naar buiten. En dit is wel opmerkelijk zoo gauw als het er is. Hebben de ouden het eten gebracht, dan wachten ze